

- Bu yaxınlarda xaricdə mükafatla təltif olundun. Bu barədə danışmanı istərdim.

- Bu müsabiqə Kosovoda oldu. Jeton Kelmendi adında kosovalı alban yazıçı var, onunla hər ikimizin mətnlərini ukrayna dilinə eyni tərcüməçi tərcümə etmişdi. Beləcə, bu tərcüməçi bizi tanış elədi. Müsabiqəyə təqdim olunan şeirlər sosial mövzuda olmalı idi. Mənim ukrayna dilində olan sosial mövzulu şeirlərimi seçib Kosovanın müstəqillik ildönümünə həsr olunmuş müsabiqəyə təqdim etdilər. Yekunda Azərbaycanla yanaşı, müxtəlif ölkələrdən bir neçə qalib oldu. Elə ölkələr var idi ki, bir neçə nominasiya üzrə çıxış etdi. Mən təəssüf edirəm ki, bizim şairlər başqa dillərə az tərcümə olunur. Bizim çox yaxşı şairlərimiz, esseistlərimiz, yazıçılarımız var. Əsərlərimiz heç olmasa rus dilinə tərcümə olunsaydı, orada başqa nominasiya üzrə də çıxış edə bilərdik.

- Sənin şeirlərini oxuyarkən belə hiss olunur ki, sanki şeirlərini başqa dil üçün də hesablayırsan ki, bu başqa dildə necə səslənər? Bu fikirlə razısan?

arif insan kimi cəmiyyətə göstərmək istəyirəm. Elə qorxuram bu göstərişlərdən(gülür) Qətiyyə elə deyil. Sonra şair Səlim Babullooğlu mənə yazdı. O, mənim müəllimim olub, müdrik insandır. Dəfələrlə ədəbiyyat və bədii tərcüməyə aid mühazirələrində iştirak etmişəm. Yazdı ki, Arif kimin adıdır, nə ilə bağlıdır? Dedim ki, atamın adıdır. Dedi ki, mənə, imzan Arif qalsa yaxşıdır, həm atanızın adına, həm də mənasına görə. Həmin sözdən sonra Həsənquludan imtina etdim.

- Növbəti sualım şeirlərlə bağlı olacaq. Moskvaya aid "Dəmir fincanda süd və Moskva" şeirin var, çox maraqlı, gözəl şeirdir, maraqlı da strukturu var. Bu şeir qəliblərini necə düşünürsən?

- Mövzu darıxmaqdan yaranmışdı. Mən Moskvadan axırıncı dəfə səkkizinci sinifdə oxuyanda çıxmışam. Halbuki, ora mənim uşaqlığımın vətənidir. Qardaşım ilə bağlı bütün xatirələrim oraya aiddir. Ona görə mənə elə gəlir ki, orada ailəmin bir qolunu qoyub gəlmişəm. Şeirdəki darıxmaq hissi buradan qaynaqlanırdı. Qardaşım ilə yelləncək əhvalatımız vardı. Struktura gəlincə isə, bu

yaradıcılığı ilə tanışlığım rəssam rəfiqəm Zarina Yayazovanın sayəsində oldu. Bizim onunla bir-birimizə kağız məktublar, içində rəmzi olaraq kiçik əşyalar, rəsm eskizləri, şeir əlyazmaları göndərmək kimi sevimli adətimiz var. Bir dəfə mənə eskizi yox, balaca bir şeir göndərdi. Dedi ki, bu onun ən sevdii şeirdir. Şeiri oxuyandan sonra fikirləşdim ki, bunu bəlkə tərcümə edim. Əlbəttə, tərcümə etdiklərim məni həm də öyrədir. O baxımdan ki, Pyotr Veqinin üç misrasının təsiri ilə "Su anbarının kənarında" adlı irihəcmli şeir yaranıb.

- Özün deyirsən ki, heç vaxt zəmi görməmişən. Amma şeirlərini oxuyanda adamda elə təəvvür yaranır ki, uşaqlığın zəmilər qoynunda keçib. Onda belə çıxır ki, insan yaşamadığı hisslərdən də yazı bilər?

- Açıq desəm, həyatın bu aydın reallığını dəqiq effektivliyi ilə əks etdirmək gözümü qorxudub həmişə. Yaşadıqlarımı yazmamışam. Mənim yazı "laboratoriyam" beynim və üreyimdir. Həyatı hadisələrə isə qələmi yerə qoyub könüllü təslim oluram. (gülür). O da qərribə bir məqamdır ki, mən gördüyümü

da bəzi şeirlərdə Tanrıya asilik, üsyanlıq var idi. Şeirlərinin Quranla səsləşməsi fikri sənə qərribə gəlmədi ki?

- "Qadının əsr surəsi" şeiri Qədr gecəsində yazılmışdı. Mən Quranı sona qədər oxumuşam, özü də ki, necə? Analiz edə-edə, dəftərdə qeydlər aparırdım. Düzü, o şeirdə Tanrıya etiraz var. Məsələn, Tanrı deyir ki, and olsun gecəyə, fəxra-fəxra qaçan atlara, küləklərə ki, insanlar dönük çıxdı. Mən də deyirəm ki, and olsun axşamçağına, ikinci vaxtına, zamanına və Peyğəmbərin əsrinə ki, gözələrimin yaşı ilə yudum Qədr gecəsini... Bu şeirdə də gizli üsyan var. İkinci vaxtı bəndələrin səcdəyə getdiyi beş vaxtdan biridir. Burada bəndə and içir ki, Tanrı bəndəsinin Ona əsrlərə necə yaxın və izzətli olduğunu görmür və nələyə Ona and içir. Marina Svetayevanın bir sözü var ki, "Tanrı məni qınama, sən heç vaxt qadın olmaısan". Qadın kimi yaşayıb yazmaq çətindir.

- Sənə, qadın poeziyasıyla kişi poeziyasının fərqləri nədən ibarətdir? Yeni, sənə iki mətn versələr, fərqləndirə bilərsənmi ki, hansını kişi, hansını qadın yazıb?

- Peşəkar tənqidçilərin seçimi ilə qadın şeirlərindən ibarət antologiya tərtib olunsaydı, maraqlı yenilik olardı. Kitab bütünlükdə qadın ruhunda açılıb bağlanardı. Tənqidçilər nadir hallarda hansısa qadın yazarı tənqid edirlər. Qadın və kişi poeziyasına gəldikdə isə, insan necədirsə, o hər şeydə əks olunur, tək poeziyada, prozada yox, hətta incəsənətdə də. Bu estetikə özünü həyat tərzində də tapır, yazıda da. Bu bunun estetik tərəfi, bir də var kamillik. Kamillik də sözsüz ki, kişilərə və öz içində qadınaxas zəiflikləri boğmağı, xırdalıqların fəvqündə durmağı bacaran qadınlara məxsusdur. Cəmiyyətə oynanan "kamillik"dən söhbət getmir. Qadın göstərmək olar ki, cəmiyyətə sosial mövzularda çıxış edə, sırf cəmiyyətə oynaya bilər, amma öz kiçik ailəsində problemlərini həll etməyi bacarmaz, əksinə ələmi bir-birinə vurur. Bu süniliklə, bu adiliklə ciddi mətnin ortaya çıxmasından söhbət gedə bilməz. Müşahidələrimə əsaslanıb əminliklə deyə bilərəm ki, qadınların çoxunu məhv edən onların xırdalıqlardır, kişilərin yazdığı mətnlər bəlkə də onların bu cəhətin fəvqündə durmaq bacarığına görə fərqlənir. Mənəvi güc...

- Şeirlərdə təbiət təsvirləri çoxdur. Göyərçinlər, əkinçilər və s. Təbiətə bu cür sevgi haradan qaynaqlanırdı?

- Bəli, təbiəti çox sevirəm. Təbiət uzağımdır. Açıq, Bakı mənim şəhərim deyil, küləyi heç sevmirəm.

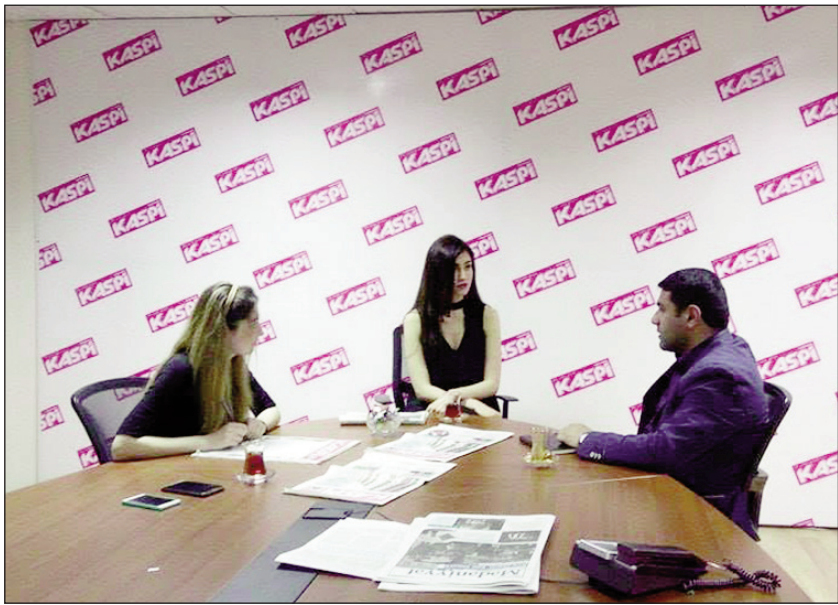
- Nə vaxtsa gedib təbiətin qoynunda yaşamağı düşünürsən?

- Maddi qayğılar var. Sonra da baxıram ki, bəlkə də insan getməli darıxar. Amma ilin bir neçə ayı təbiət qoynunda yaşamaq olar. Mən şamanlar kimi düşünürəm ki, insan təbiətə yaxın olanda həm güclü, həm sağlam olur. Onlar ağaca əllərini qoyub enerji alırdılar. Bu qədim rituallar elə-belə yaranmayıb. Sadəcə bu gün müasir insan üçün rituallar adlanıb. İnsan təbiətə yaxın olmalıdır.

Söhbətləşdi:
Fərid Hüseyn, Cahan Seyidzadə

Sevgi şeirləri az yazılmalıdır

Gənc şairə Könül Arif: "Qorxuram ki, yaşadığımı olduğu kimi yazı bilməyim"

- Maraqlıdır ki, mən şeir yazarkən heç vaxt nə ingiliscə, nə də fransızca düşünməmişəm. Amma rusca düşündüklərim olub. Çünki bu uşaqlıqda ən çox bildiyim dil olub. Ondan sonra Azərbaycan dili, təbii ki. Onu deyim ki, yazarkən düşünürəm. Çox sevindim ki, siz bunların çevrilə biləcək şeir olduğunu düşünürsünüz. Deyirlər ən gözəl şeirlər başqa dillə çevrilə bilməyən şeirlərdir. Amma bir tərcüməçi kimi inanmıram, elə bir mətn olsun ki, o başqa dillə tərcümə edilə bilməsin.

- Hamı səni Könül Həsənqulu imzasıyla tanıyırdı, birdən-birə dəyişib Könül Arif oldun, bunun səbəbi nədir?

- Mənim soyadım Əliyevadır. İstədim imzam bir az fərqli olsun, ona görə də babamın adını götürdüm. Şuşa camaatının övladlarına ən çox verdiyi adlardan biri də Həsənqulu olub. Mən ənənəyə sadiqlikdən və Qarabağla bağlı olduğum üçün bu adı götürdüm. Bir az da seçilmək üçün ki, bu mənim. Daha doğrusu, kimləsə qarışıq düşməmək üçün. Qaldı ki, Arif təxəllüsünü çoxdan istəyirdim. Çünki Arif atamın adıdır. Könül Arifqızı adlı bir xanım da var, o, şəxsinə hörmət bəslədiyim gözəl aparıcıdır. O vaxt özünə dedim, gülümseyib dedi ki, Könül, bizi qarışıq salacaq. Ona görə "Həsənqulu"nu götürdüm. Amma bir müddət sonra dəyişdim. Mən illərdir ki, atamın məzarını ziyarət etmirəm. Uzaq yoldan qorxuram. Yay vaxtı idi, birdən atamdan ötrü elə darıxdım ki, onun adını təxəllüs götürdüm. "Facebook"da adımın yanına mötərizə içində "Arif" yazdım. Çox adam elə bildi ki, mən özümü müdrik,

çox uzun şeirdir. Mən onu yazandan sonra bir-iki dəfə üzərində işlədim.

- Şeirlərdə zamana ən kimi yanaşırsan. Məsələn, yuxarıda adı çəkilən şeirində süd daşına qədər hər şey baş verir...

- Bəli. Bir insan nə qədər düşünə bilər? Mən etiraf edirəm ki, istənilən sahədə kişilər güclüdür, ancaq xəyal qurmaq və düşüncə sürətinə gələndə qadınlara uduzurlar. Həmin şeirdə göstərmək istəmişəm ki, süd daşına qədər qadın gedib Moskvanı da gəzib gələ, xəyalından öz gülüşünün səsinə ayıla bilər. Qadının gücü ondadır ki, o, çox qısa müddətdə öz düşüncəsində keçmiş gələcəyə qatib bir-birilə bağlı olmayan elementləri getirib bir-birinə sıx bağlaya bilər. Mətbəxdəki südlə, Moskvadakı yelləncək kimi.

- Mənə elə gəlir ki poeziyayla və tərcüməylə paralel şəkildə məşğul olan şairlər daha çox qazanır. O mənada ki, tərcümə edərkən, yeni imzalar tanınırlar, yeni məlumatlar öyrənirlər və sonradan əxz etdiklərini öz yaradıcılıqlarına da tətbiq edirlər. Bu fikirlə razısanmı?

- Bəli, şairi mütaliyəyə sövq edən onun axtarışdır. Şair var, dünya ədəbiyyatı ilə maraqlanmır, sadəcə bədii tərcümələr edir. Bir də var, şair tərcümə üçün deyil, ədəbiyyat, fərqli nəfəs üçün daim axtarışda olsun. Yaradıcı insan şairdən daha çox, zövqlü oxucu olmalıdır, araşdırmalıdır. Pyotr Veqini beləcə tanımışam. O, Azərbaycanda tanınmış ad deyil. Bu insanın ailəsi Azərbaycanda da yaşayıb, sonra Rusiyaya köçüblər, ordan da Amerikaya. Orda rus dilində şeirlər yazıb. Pyotr Veqinin

heç çəkə də bilmirəm. Ümumiyyətlə, tərəddüdlü adamam. Qorxuram ki, yaşadığımı olduğu kimi yazı bilməyim. Deyək ki, situasiya özlüyündə mükəmməldir. Ancaq yazıya gələndə dəyişir. Elə yazıçılar var ki, eyni situasiyanı müxtəlif cür, gözəl yazır. Mən ona cəhd etmirəm. Daha çox özüm nəyisə qururam. Məsələn, Katya heç vaxt odun üstünə süd qoyub aya kəndir atıb ordan Moskvaya uçmayıb.

- Könül, mən bir sual vermək istəyirdim, o sualı şəxsi anlamda yox, bir şair qavramında dərk etməyini istədim. Marina Svetayeva yazır ki, mən daima vidalarla, ayrılıqlarla sevdim və sonra fikrini onunla əlaqələndirir ki, vidalarla, ayrılıqlarla sevməyim yaradıcılığımı da təsir etdi. Bəs sən nələrə qapılında özünü daha yaxşı ifadə edə bilirsən?

- Maraqlı sualdır. Bu haqda düşünməmişəm. İndi mətnlərimi xatırlayıram və görürəm ki, əksəriyyəti müxtəlif əhvalda yazılıb. Təəssürlər... Görünür, mənə bu daha çox təəssüratla bağlıdır.

- Deyirsən ki, sevgi şeirləri yazmağı sevmirəm, amma belə bir fikir var ki, sevgən adamın yazdığı bir cümle də şeirdir. Bəlkə belə şeirləri yazmaq istəməyən şəxsi hisslərlə bağlıdır?

- Sevgi şeirlərini Vəqif Bayatlı, Rəhim Rövşen gözəl yazıb. İndi də gözəl sevgi şeirləri yazanlar var. Mənim mövzularım qarışıqdır, arasında sevgi şeirləri də var, amma digər mövzulara nisbətən azdır. Səbəbini bilmirəm. Bəlkə də siz dediyiniz kimidir, amma çox sevdii şair Həmid Hərişçidir. O, da sosial mövzularda yazır və bu baxımdan mənə daha yaxındır. Ümumiyyətlə, həsəd edirəm ki, sevgi şeiri az olmalıdır, az, fəqət, özünə qədər yazılan mətnlərdən tam fərqli baxışla. Yeniliksiz heç nə maraqlı deyil.

- Sevdiiyin şairlər arasında Qismət, Səlim Babullooğunun, Həmid Hərişçinin adını çəkmişən, bəs qadın şairlərdən kimləri oxuyur və bəyənlirsən?

- Qadın müəlliflərin yaradıcılığını bacardığım qədər izləyirəm, amma müasir ədəbiyyatımızda həvəslə oxuduğum bir müəllif adı deyə bilmərəm. Az-çox bəyəndiyim şeirlər var, sadəcə... Mənim zövqümü oxşayacaq yalnız birini misal çəkə bilərəm ki, bu da Feyziyyənin Seyfəddin Hüseynliyə yazdığı poetik silsilədir.

- Əsəd Cahangir müsahibə verəndə belə bir fikir söyləmişdi ki, sənin şeirlərin Quranla həmahəngdir. Mən sənin kitabını oxumuşam, ora